

Natuurtoets groot onderhoud N209b

Onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 247545.53
revisie 01
21 juni 2012

Auteurs

drs. E.H. van Drunen
ir. M. Korthorst

Opdrachtgever

Provincie Zuid-Holland
Dienst Beheer Infrastructuur
Afdeling Stedelijk Gebied
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

datum vrijgave
21 juni 2012

beschrijving revisie -01
Definitief

goedkeuring
ir. M. Korthorst

vrijgave
ir. W. Groen

Projectgroep bestaande uit:

drs. E.H. (Elles) van Drunen
Ir. M. (Martijn) Korthorst
Drs. Ing. M.L.. (Michel) Braad

Fotografie:

drs. E.H. van Drunen

Datum van uitgave:

21 juni 2012

Contactadres:

Beneluxweg 7
4904 SJ Oosterhout
Postbus 40
4900 AA Oosterhout

Copyright © 2012

Ingenieursbureau Oranjewoud

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

blz.

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Wettelijk kader	3
1.3	Doel onderzoek.....	3
1.4	Werkwijze.....	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Gebiedsbeschrijving	7
2.1	Huidige situatie.....	7
2.2	Bureaustudie natuurwaarden	8
2.2.1	<i>Gebiedsbescherming</i>	<i>8</i>
2.2.2	<i>Soortbescherming</i>	<i>8</i>
2.3	Terreinbezoek.....	9
2.3.1	<i>Wegbermen</i>	<i>9</i>
2.3.2	<i>Bomenrijen</i>	<i>10</i>
2.3.3	<i>Water rondom duiker.....</i>	<i>11</i>
2.3.4	<i>Overige wateren</i>	<i>12</i>
2.4	Waargenomen en te verwachten beschermde soorten	13
3	Toetsing effecten planontwikkeling	17
3.1	Beschrijving inrichtingsmaatregelen	17
3.2	Effecten op beschermde soorten	18
3.2.1	<i>Vogels.....</i>	<i>18</i>
3.2.2	<i>Vleermuizen.....</i>	<i>18</i>
3.2.3	<i>Overige zoogdieren</i>	<i>19</i>
3.2.4	<i>Amfibieën</i>	<i>20</i>
3.2.5	<i>Vissen</i>	<i>20</i>
3.2.6	<i>Planten</i>	<i>20</i>
3.2.7	<i>Overige beschermde soorten</i>	<i>20</i>
3.3	Beschermde gebieden.....	21
4	Conclusies en aanbevelingen	22
4.1	Conclusie	22
4.1.1	<i>Werkstroom 1, maatregel 13.....</i>	<i>23</i>
4.1.2	<i>Werkstroom 2, maatregelen 8 en 22</i>	<i>23</i>
4.1.3	<i>Werkstroom 3, overige maatregelen</i>	<i>24</i>
4.2	Zorgplicht	26
4.3	Tot slot	26
5	Literatuur	27
	Bijlage 1: Wettelijk kader	1
	Bijlage 2: Uit te voeren onderhoudsmaatregelen N209b	5

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Zuid-Holland is voornemens groot onderhoud uit te voeren aan de N209b. Dit tracé verbindt de A12 bij Zoetermeer-oost in het zuiden, met de N11 bij Alphen aan de Rijn in het noorden. De voorgenomen ontwikkeling bestaat uit diverse onderhoudswerkzaamheden waaronder het aanpassen van kruispunten, het ombouwen van de parallelweg en het kappen van bomen. Voor de vergunningverlening voor deze werkzaamheden dienen een aantal gebiedsonderzoeken te worden uitgevoerd, waaronder een natuurtoets. De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1-1.

Figuur 1-1 Globale ligging van het plangebied N209b (rood omlijnd) (bron: Google maps).

1.2 Wettelijk kader

Vanuit de huidige natuurwetgeving is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van de in het plangebied mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden, met als doel dat aan deze waarden zo min mogelijk schade wordt toegebracht. Indien schade aan beschermde soorten niet is te voorkomen, is mogelijk een ontheffing ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet noodzakelijk. Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingsbesluit van kracht. Met dit besluit is geregeld dat voor algemeen voorkomende soorten een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ingrepen en geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Wel blijft de algemene zorgplicht van kracht (zie Bijlage 1 voor Wettelijk Kader).

1.3 Doel onderzoek

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden met de Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is. Hiervoor zijn de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden opgesplitst in werkstromen. Deze werkstromen zijn omschreven in **paragraaf 3.1**.

1.4 Werkwijze

Het onderzoek naar natuurwaarden is gericht op inhoudelijke beantwoording van de volgende vragen:

1. Welke (strikt) beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke beschermingsstatus hebben deze soorten?
2. Welke invloed hebben de voorgenomen uitbreidingen op deze (strikt) beschermde soorten?
3. Als het duurzaam voortbestaan van strikt beschermde soorten in gevaar komt, op welke wijze kan dit verzacht worden (mitigerende maatregelen)?
4. Is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk?
5. Vindt er aantasting plaats van natuurwaarden (wezenlijke waarden en kenmerken) door de voorgenomen ontwikkeling op de EHS? Zo ja, dan wordt het afwegingskader EHS (nee, tenzij-principe) doorlopen om te bepalen of mitigatie en compensatie aan de orde is.
6. Welke vervolgstappen moeten worden ondernomen? Is aanvullend onderzoek noodzakelijk?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen:

Stap 1. Bureaustudie

De aanwezigheid van (strikt) beschermde dier- en plantensoorten binnen het plangebied is getoetst met een bureaustudie. Hiervoor zijn ondermeer telmee.nl, waarneming.nl en (provinciale) verspreidingsatlassen geraadpleegd.

Stap 2. Terreinbezoek

Na het bureauonderzoek is een terreinbezoek het plangebied en de omgeving gebracht. Hierbij is op basis van de gegevens van de bureaustudie beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikt habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk kunnen voorkomen. Daarnaast wordt beoordeeld tot in hoeverre de geplande werkzaamheden een negatief effect kunnen hebben op aanwezige natuurwaarden en (strikt) beschermde soorten.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen uitbreiding en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten en de EHS beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van de beschikbare gegevens, de bevindingen uit het terreinbezoek en de effectbeoordeling zijn gemotiveerde conclusies getrokken omtrent de haalbaarheid, eventueel onder voorwaarden, van de werkzaamheden in het plangebied en de noodzaak van een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet. Daarbij is aangegeven in welke periode de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden om (beschermde) natuurwaarden te ontzien. Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan voor tijdens de uitvoering en hoe om te gaan met de algemene zorgplicht voor beschermde soorten in het plangebied.

Stap 5. Afwegingskader EHS

Op basis van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling is bepaald of sprake is van een aantasting van het beschermde EHS-gebied.

Stap 6. Vervolgtraject

Naar aanleiding van de stappen 1 t/m 5 is aangegeven welke vervolgstappen genomen moeten worden. Aangegeven is welk aanvullend onderzoek, indien noodzakelijk, uitgevoerd moet worden en voor welke soorten een ontheffingsaanvraag noodzakelijk is.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de resultaten beschreven van de uitgevoerde natuurtoets. Hier komen de bureaustudie en het terreinbezoek aan de orde. Hoofdstuk 3 beschrijft de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling en de effecten op de voorkomende en de te verwachten soorten en natuurwaarden. Hoofdstuk 4 bevat tenslotte de conclusies en aanbevelingen van het voorliggende onderzoek.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen tussen de A12 bij Zoetermeer in het zuiden en de N11 bij Alphen aan den Rijn in het noorden. Het plangebied bestaat het noordelijk deel van de rijksweg N209 met daarlangs gelegen parallelwegen, fietspaden, verbindingswegen en wegbermen (zie figuur 2-1). Langs een groot deel van het tracé staan bomenrijen. Binnen het plangebied zullen diverse onderhoudsmaatregelen worden uitgevoerd die de natuurwaarden van het gebied kunnen beïnvloeden.

Figuur 2-1 Locatie plangebied N209b (bron: Google maps).

2.2 Bureaustudie natuurwaarden

2.2.1 Gebiedsbescherming

Methode

Er is nagegaan of het plangebied zich in, of in directe omgeving van beschermd natuurgebied bevindt. Hiervoor is gebruik gemaakt van landelijke Natura2000-gebiedsaanwijzing (Alterra, 2012) en het provinciaal natuurbeheerplan (Provincie Zuid-Holland, 2012).

Resultaten

Het plangebied heeft geen beschermde status als Natura2000-gebied en maakt geen onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

2.2.2 Soortbescherming

Methode

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd. Hiervoor zijn de invoerportalen telmee.nl en waarneming.nl gebruikt. Via deze portalen worden door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland verzameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op het niveau van een kilometerhok (Nederland is geografisch onder te verdelen in fictieve hokken van één bij één kilometer) worden verkregen.

Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten zijn verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992 en Mostert & Willemsen, 2008), libellen (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002), dagvlinders (Bos *et al.*, 2006), reptielen en amfibieën (www.RAVON.nl) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS).

Voor de kilometerhokken in directe omgeving van het plangebied is nagegaan of er in de afgelopen vijf jaar soorten zijn waargenomen die zijn beschermd onder de flora- en faunawet, of vogels waarvan de nesten beschermd zijn. Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden.

Resultaten

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in de omgeving van het plangebied voornamelijk algemeen voorkomende beschermde soorten voor van de soortgroepen zoogdieren, amfibieën, vlinders/libellen en vogels. Er zijn in de afgelopen vijf jaar ook strikt beschermde diersoorten in de omgeving van het plangebied waargenomen. Het betreft vleermuizen (waaronder gewone dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis en tweekleurige vleermuis), vissen (rivierdonderpad en kleine modderkruiper), rugstreeppadden en waterspitsmuizen. Ook zijn vogels waargenomen waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Het betreft ondermeer de soorten buizerd, gierzwaluw, huismus en kerkuil.

Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen. De resultaten zijn opgenomen in Tabel 2.1 (zie § 2.4).

2.3 Terreinbezoek

Het plangebied is bezocht op 15 mei 2012 door een tweetal deskundig ecologen van Oranjewoud. Het was deze dag half bewolkt met een temperatuur van ongeveer 11°C (KNMI, 2012).

Binnen het plangebied zijn een aantal biotopen te onderscheiden. Op basis van de bureaustudie en de aangetroffen biotopen in het plangebied is een beeld verkregen van het voorkomen van (strikt) beschermde soorten. In deze paragraaf wordt aangegeven wat de bevindingen zijn per aangetroffen biotoop.

In het plangebied zijn de volgende biotopen aangetroffen:

1. Wegbermen
2. Bomenrijen
3. Water rondom duiker
4. Overige wateren

2.3.1 Wegbermen

Langs het gehele tracé zijn wegbermen gelegen, zowel direct langs de weg als langs het fietspad en de parallelweg ernaast (zie figuur 2-2). Deze zijn begroeid met typische bermvegetatie, waaronder straatgras, Engels raaigras, kruipende boterbloem, fluitenkruid en paardenbloem. Deze vegetatie is floristisch weinig interessant en herbergt door de rijke grond geen beschermde plantensoorten zoals orchideeën. Ook beschermde libellen of vlinders worden in dit biotoop niet verwacht.

Langs delen van het tracé was de bermvegetatie langs het fietspad licht verruigd. Deze hoger opgaande bermvegetatie kan beschutting bieden voor algemeen voorkomende beschermde kleine zoogdiersoorten, zoals bosmuis, veldmuis of egel. Voor grotere zoogdieren zullen de wegbermen onvoldoende beschutting bieden. Het zal daarom geen leefgebied zijn van de in omgeving voorkomende wezel, hermelijn, bunzing of vos.

Wegberm tussen weg en fietspad

Wegberm langs fietspad

Figuur 2-2 Wegbermen langs tracé

2.3.2 Bomenrijen

In de wegbermen langs het tracé staan bomenrijen. De bomenrijen staan in een gedeelte van het tracé direct langs de weg, in een ander gedeelte alleen in de berm langs het fietspad en weer in een ander gedeelte in beide bermen. Ook staan bomenrijen in delen van het tracé ook op grotere afstand (enkele tientallen meters) van de weg. Deze laatstgenoemde bomenrijen zijn in deze studie buiten beschouwing gelaten omdat zij niet tot het plangebied behoren.

De bomenrijen langs het tracé bestonden uit ondermeer populier en gewone es. Deze bomenrijen kunnen door verschillende diersoorten worden gebruikt als nestlocatie, als navigatie-element of als foerageergebied.

Bomenrijen in wegberm

Eksternest in boom

Figuur 2-3 Bomenrijen langs tracé

Nesten

De bomen langs het tracé kunnen worden gebruikt als nestlocatie door (beschermde) vogelsoorten en vleermuizen. Op basis van bureaustudie is gelet op nesten van in omgeving voorkomende vogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (categorie 1-4). Er zijn tijdens terreinbezoek geen nesten van deze soorten, waaronder buizerd en ransuil, aangetroffen. Wel werden meerdere eksternesten (categorie 5) aangetroffen in de bomen langs het tracé (zie figuur 2-3). Deze nesten zijn zonder aanvullende ecologische noodzaak (instandhouding van de soort) niet jaarrond beschermd.

De stammen van de bomen langs het tracé waren betrekkelijk smal en glad. Hierdoor zijn deze bomen ongeschikt als nestlocatie voor beschermde hollenbroeders zoals de grote bonte specht. Ook sommige vleermuissoorten maken gebruik van oneffenheden langs boomstammen als nestlocatie. Dit zijn de boombewonende soorten. In de omgeving van het plangebied komen de volgende boombewonende soorten voor: watervleermuis, rosse vleermuis en meervleermuis (bureaustudie). De gladde en smalle bomen binnen het plangebied worden ongeschikt geacht voor het herbergen van nestkolonies van deze soorten.

De overige in omgeving voorkomende vleermuissoorten zijn gebouwbewonend. Dergelijk biotoop bevindt zich niet binnen het plangebied. Daarom zijn nesten van gebouwbewonende vleermuissoorten ook uit te sluiten (waaronder gewone dwergvleermuis en tweekleurige vleermuis).

Foerageergebied en navigatie-element

De bomenrijen langs het tracé zijn geschikt als foerageergebied voor verschillende beschermde vogel- en vleermuissoorten. Zo kunnen vleermuizen (zoals de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis of tweekleurige vleermuis) gebruik maken van deze bomenrijen. Deze lijnvormige elementen zijn tevens bij uitstek geschikt als navigatie-element voor deze vleermuizen. Vanwege de smalle waterpartijen rondom het tracé worden meervleermuis en watervleermuis niet verwacht te foerageren in het plangebied. Wel kunnen deze soorten sporadisch overvliegen. De laatvlieger vliegt meer in open landschap, maar zou de bomenrij wel kunnen benutten als foerageergebied.

2.3.3 Water rondom duiker

Ten noorden van het kruispunt van de N209 - Galgweg ligt een duiker. Het water rondom dit kunstwerk werd als geschikt biotoop aangemerkt voor de in omgeving voorkomende beschermde soorten. Het betreft zowel de oever, het water en de overgang ertussen.

Water rondom duiker - westzijde

Driedoornige stekelbaars gevangen in water rondom duiker

Water rondom duiker - oostzijde

Kleine modderkruiper gevangen rondom de duiker

Figuur 2-4 Water rondom duiker en daaruit gevangen vissen

Oever

De oever zou kunnen worden gebruikt door algemeen voorkomende beschermde kleine zoogdiersoorten zoals de rosse woelmuis of aardmuis. De vegetatie is hoger opgaand dan in de wegbermen (zie paragraaf 2.3.1). Daarom zijn ook grotere soorten, zoals bunzing of hermelijn, incidenteel te verwachten. Deze soorten zijn beschermd onder tabel 1 van de Flora- en faunawet (algemeen voorkomende beschermde soorten).

Water

In het water rondom de duiker zijn beschermde vissoorten te verwachten. In de omgeving komt de Tabel 2-soort kleine modderkruiper voor. Deze soort is aangetroffen tijdens terreinbezoek, in het water ten westen van het kunstwerk (zie figuur 2-4 rechtsonder). In de omgeving van het plangebied komt ook de Tabel 3-soort bittervoorn voor. De bittervoorn is tijdens het terreinbezoek niet gevangen. De beperkte diepte van het aangetroffen water komt ook niet overeen met de habitatvoorkeur van de bittervoorn. Op basis hiervan kan deze soort in dit biotoop, en daarmee in het plangebied, worden uitgesloten. In dit water is wel de driedoornige stekelbaars gevangen (zie figuur 2-4 linksonder). Deze soort is niet beschermd, maar hiervoor geldt wel de algemene zorgplicht (zie paragraaf 4.2). Verder komt in de omgeving van het plangebied de zwaardere beschermde rivierdonderpad voor. Deze soort komt slechts zeer zelden voor in water met weinig stroming. Daarom wordt dit biotoop niet geschikt geacht en is daarbij de rivierdonderpad hier uit te sluiten.

Overgang

Het water rondom de duiker en de overgang naar de oever vormen geschikt biotoop voor amfibieën. Hier kunnen algemeen voorkomende beschermde amfibieën voorkomen, zoals bruine kikker, kleine watersalamander of gewone pad (alle Tabel 1). Het flauwe talud is betreft beschutting geschikt als leefgebied voor de in omgeving voorkomende strikt beschermde waterspitsmuis (tabel 3). Echter wordt deze soort hier op basis van de beperkte omvang van het biotoop niet verwacht.

2.3.4 Overige wateren

Langs delen van het tracé zijn bermsloten gelegen. Langs het noordelijke deel van het tracé, nabij Alphen aan den Rijn, stroomt ook boezemwater (zie figuur 2-5). Deze wateren vormen geschikt biotoop voor in omgeving voorkomende beschermde vissen en amfibieën. In de bermsloten kan de zwaar beschermde kleine modderkruiper voorkomen of de meer algemeen voorkomende kleine watersalamander. Zowel bermsloot als boezemwater kunnen leefgebied zijn van algemeen voorkomende beschermde amfibieën zoals gewone pad, meerkikker, bruine kikker of bastaardkikker.

Rugstreeppad

De rugstreeppad (bijlage IV van de habitatrichtlijn) is in omgeving van het plangebied waargenomen. Deze soort heeft als biotoop open gebied, het liefst met zandgrond. Dergelijk biotoop is in het plangebied niet aangetroffen. Daarom is deze soort hier uit te sluiten.

Bermsloot

Boezemwater

Figuur 2-5 Overige wateren

2.4 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten

Op basis van de gegevens van de bureaustudie en het terreinbezoek is een inschatting gemaakt van de verwachte beschermde soorten en de soorten die daadwerkelijk zijn waargenomen tijdens het terreinbezoek. Deze soorten en het beschermingsregime zijn opgenomen in Tabel 2-1.

Tabel 2-1: Beschermde soorten en beschermde vogelnesten in het plangebied (gebaseerd op bureaustudie en terreinbezoek).

Soort		Beschermingsstatus	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Habitatrichtlijn Bijlage II/IV
Vleermuizen			
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	X3	Bijlage IV, HR
Gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>	X3	Bijlage IV, HR
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>	X3	Bijlage IV, HR
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>	X3	Bijlage IV, HR
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	X3	Bijlage IV, HR
Tweekleurige vleermuis	<i>Vespertilio murinus</i>	X3	Bijlage IV, HR
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	X3	Bijlage IV, HR
Overige zoogdieren			
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	X1	-
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	X1	-
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	X1	-
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	X1	-
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	X1	-
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	X1	-
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	X1	-
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	X1	-
Mol	<i>Talpa europaea</i>	X1	-
Rosse woelmuis	<i>Myodes glareolus</i>	X1	-
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	X1	-
Vissen			
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>	X2	-
Amfibieën			
Bastaardkikker	<i>Rana klepton esculenta</i>	X1	-
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	X1	-
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	X1	-
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	X1	-
Meerkikker	<i>Rana ridibunda</i>	X1	-
Vogelnesten			
Ekster	<i>Pica pica</i>	XB5	-

Tabel 2-1: Beschermde soorten in het plangebied (bron: literatuur + terreinbezoek).

Verklaring afkortingen in kolommen:

X = Soort is beschermd krachtens de Flora- en faunawet, tabellen 1-3
beschermingsregime AMvB art.75

HR = Habitatrichtlijn

B = Nesten van broedvogels, beschermd onder categorie 1-5 van de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009)

Uit de resultaten van de bureaustudie en de terreinbezoek blijkt dat in het plangebied (strikt) beschermde soorten voor kunnen komen. Het gaat hier om soorten die algemeen voorkomen in Nederland (Tabel 1), de kleine modderkruiper (Tabel 1) en strikt beschermde vleermuissoorten (Bijlage IV van de Habitatrichtlijn).

Algemeen voorkomende beschermde soorten

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingbesluit bij artikel 75 Flora- en faunawet van kracht. Voor de algemeen voorkomende beschermde soorten van Tabel 1 geldt sindsdien een vrijstelling voor artikelen 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld, mits de zorgplicht in acht wordt genomen. De in het plangebied aangetroffen of verwachte Tabel 1 soorten zijn in tabel 2-1 aangegeven met 'X1' onder 'Beschermingsstatus - Flora- en faunawet'.

Overige beschermde soorten

De soorten genoemd in Tabel 2 in de handreiking Flora- en faunawet zijn zwaarder beschermd. In het plangebied komt de Tabel 2-soort kleine modderkruiper voor. Voor Tabel 2-soorten is alleen een vrijstelling te verkrijgen wanneer in ruimtelijke ontwikkeling wordt gehandeld naar een goedgekeurde gedragscode door de Minister van EL&I. De vrijstelling is pas van kracht wanneer werkzaamheden ook daadwerkelijk worden verricht volgens deze gedragscode. Hierop kan worden gecontroleerd.

Strikt beschermde soorten

Voor strikt beschermde soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage 1 AMvB art.75 Flora- en faunawet (Tabel 3) geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geen vrijstelling, ook niet op basis van een gedragscode. In het plangebied komen mogelijk de volgende strikt beschermde vleermuissoorten voor (Bijlage IV van de Habitatrichtlijn): gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, laatvlieger, tweekleurige vleermuis en rosse vleermuis. Voor deze soorten is een ontheffing nodig indien verbodsbepalingen worden overtreden. Voor bovengenoemde soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing kan worden verleend indien deze wordt aangevraagd op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e).

Indien de werkzaamheden effect hebben op de bovengenoemde soorten uit Tabel 3 en Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, is een ontheffing nodig. De ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan vier criteria (zwarte toets):

1. In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
2. Is er een wettelijk belang?
3. Is er andere bevredigende oplossing/alternatief?
4. Komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding?

De criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle vier moet voldaan zijn). Voor het verontrusten en verlies van leefgebied van strikt beschermde soorten kan een aanvullend compensatieplan noodzakelijk zijn, waarin in detail mitigerende en compenserende maatregelen worden uitgewerkt.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in

categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten/nesten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Dit geldt ook voor de ekster, waarvan in het plangebied nesten werden aangetroffen. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

3 Toetsing effecten planontwikkeling

3.1 Beschrijving inrichtingsmaatregelen

In het plangebied zullen onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd ter bevordering van de verkeersveiligheid. Het geheel aan maatregelen (1 t/m 45, zie **bijlage 2**), is onderverdeeld in drie werkstromen. Per werkstroom is nagegaan welke maatregelen belemmeringen vanuit de natuurwetgeving kunnen ondervinden, en hoe hiermee kan worden omgegaan. In **tabel 1** zijn de drie werkstromen weergegeven met de daaronder vallende maatregelen. Per maatregel is nagegaan welke biotopen worden beïnvloed.

Tabel 1 Omschrijving maatregelen en (mogelijk) beïnvloed biotoop.

'x' = biotoop beïnvloed door maatregel, '?' = biotoop mogelijk beïnvloed door maatregel en '-' = biotoop niet beïnvloed door maatregel

Beïnvloed door maatregel

Maatregel		hm	Beïnvloed biotoop			
			Weg-bermen	Bomenrijen	Water rondom duiker	Overige wateren
Werkstroom 1:						
13	Verleggen aansluiting Benthorn en aanleg fietsoversteek	19,6	x			x
Werkstroom 2:						
8	Realiseren (brom)fietstunnel ten zuiden van rotonde		x	?		?
22	Herinrichting kruispunt Galgweg	25,2	?		x	
Werkstroom 3:						
1 / 2	verbreden (brom)fietspad tot 3,50 m	17,0 - 18,5	x	?		
5	Realiseren van een ecotunnel	17,2				?
7	Ombouwen kruispunt N209 - N457		x	?		?
15	Verwijderen van diverse bomenrijen (175 stuks)	15,2 - 19,0		x		
16	Verbreden (brom)fietspad naar 3,5 meter	21,0 - 22,5	x	?		
19	Bestaande (brom)fietspad ombouwen tot parallelweg van 4,5 m	23,6 - 25,8	x	?		
23	Bypass toevoegen aan rotonde richting oprit N11	25,8	x			?
24	Fietsoversteek en aansluiting carpoolplaats westtak rotonde aanpassen.		x			
27	Herstellen en draagkrachtig maken van bermen		x	?		
28	Onderhoud diverse kunstwerken					?
35	Begroeiing rond bushaltes verwijderen		x			
42	Toevoegen fietsklemmen	22,9 - 23,1	x			
Overige maatregelen: 3, 4 ,6, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 21, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44 en 45.			-	-	-	-

3.2 Effecten op beschermde soorten

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat in het plangebied beschermde en strikt beschermde soorten zijn te verwachten. Per aanwezige beschermde soortgroep worden hieronder de mogelijke consequenties en mitigerende maatregelen aangegeven.

3.2.1 Vogels

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het plangebied tijdens het broedseizoen (globaal 15 maart – eind juli) negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen. Tevens treedt er dan verstoring van de reproductie op. In de watergangen worden geen nesten verwacht gezien de afwezigheid van waterplanten en beschutte plaatsen. Wettelijk gezien wordt geen ontheffing verleend indien broedvogels worden verstoord. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Bepalend is of er een broedgeval is.

Effecten zijn er alleen als de werkzaamheden plaatsvinden in het broedseizoen en er broedgevallen in het plangebied aanwezig zijn. Buiten het broedseizoen treedt wel enige verstoring op, maar dit resulteert alleen in het opvliegen van betreffende vogels. Indien de werkzaamheden in de periode september - maart aanvangen (voordat vogels tot broeden komen) en sprake is van een permanente verstoring zullen vogels het zoekgebied mijden als broedplaatsen.

Er zijn eksternesten aangetroffen in de te verwijderen bomenrijen langs het tracé. Deze nesten zijn beschermd. In de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' (Min LNV, 2009) wordt deze soort aangegeven als categorie 5. Dit houdt in dat de nesten buiten het broedseizoen in principe niet zijn beschermd. Het zijn vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders vestigen. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Er is hiervan geen sprake bij de voorgenomen ontwikkeling, gezien er voldoende alternatieve nestgelegenheden in omgeving aanwezig is.

Conform de zorgplicht (zie § 4.2) is het van belang om voor het broedseizoen de vegetatie in het plangebied te verwijderen. Hierdoor zijn er geen effecten op (broed)vogels tijdens het broedseizoen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het plangebied voorkomende of verwachte vogelsoorten zal niet worden aangetast wanneer werkzaamheden buiten het broedseizoen aanvangen.

3.2.2 Vleermuizen

In het plangebied worden strikt beschermde vleermuissoorten verwacht. Deze kunnen gebruik maken van de te kappen bomenrijen (zie figuur 4-1) als navigatie-element in vliegroutes en als foerageergebied. De volgende soorten zijn binnen het plangebied te verwachten: gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, laatvlieger, tweekleurige vleermuis en rosse vleermuis. Om het belang van de bomenrijen voor deze soorten aan te tonen, dient nader onderzoek naar vleermuizen te worden uitgevoerd.

Figuur 3-1 Ligging te kappen bomenrijen die mogelijk als vliegroute voor vleermuizen dienen (rood omlijnd tracédeel).

De te kappen bomenrijen in het plangebied kunnen dienen als belangrijk leefgebied en als vliegroute voor strikt beschermde vleermuissoorten. Nader onderzoek moet uitwijzen wat de effecten zijn van de te treffen onderhoudsmaatregel op vleermuizen.

3.2.3 Overige zoogdieren

De voorgenomen onderhoudswerkzaamheden uitbreiding kan met name schade veroorzaken aan algemene muizen en spitsmuizen. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen, omdat deze soorten bij onraad hun hol in vluchten en zich bij gunstige omstandigheden nagenoeg het hele jaar voortplanten. Ze leven echter geen van allen in kolonies. Door deze solitaire levenswijze, het betrekkelijk kleine oppervlak aan biotoop en de hoge reproductiesnelheid zal de schade zeer beperkt zijn. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt niet in het gedrang.

Effecten op kleine zoogdieren zoals muizen kunnen worden beperkt door gefaseerd te werk te gaan. Dit houdt in dat eerst de vegetatie wordt gekapt, gemaaid of verwijderd, alvorens in een later stadium met afgraven/verwijderen top laag/oever te beginnen. Het hierdoor eerst minder geschikt gemaakte leefgebied kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Ten aanzien van deze soorten geldt dat ze niet tijdens de winterslaap mogen worden verstoord door het verwijderen van vegetatie.

Grotere zoogdieren, als de hermelijn, wezel, bunzing, konijn en egel hebben grote leefgebieden en zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is geschikt leef- en rustgebied aanwezig voor deze soorten. Ook aanwezige mollen zullen het plangebied mijden na aanvang van de werkzaamheden. Effecten op populatieniveau van deze soorten worden niet verwacht.

De gunstige staat van instandhouding van overige beschermde zoogdieren zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

3.2.4 **Amfibieën**

Door de demping van het water rondom de duiker kan voortplantingsbiotoop van algemeen voorkomende beschermde amfibieën (tabel 1 flora- en faunawet) worden verstoord en aangetast. Dit geldt met name voor soorten die in het water overwinteren, namelijk de bastaardkikker. De bastaardkikker is een algemeen voorkomend soort. Schade aan amfibieën is het grootst als de werkzaamheden in het voortplantingsseizoen plaatsvindt (half maart tot en met juni). In deze periode zijn voornamelijk de larven aanwezig in het water. De volwassen dieren (bruine kikker en gewone pad) trekken na de eiafzetting weer het land op, waar ze tot de overwinteringsperiode verblijven. De bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander overwinteren op het land in holletjes in de bodem, onder bladafval, takkenhopen of stenen.

Bij verwijdering van de duiker kan landbiotoop (overwinteringsplaatsen) van algemeen voorkomende amfibieën (tabel 1 flora- en faunawet) worden vernietigd. Het gaat om de oevervegetatie langs het water rondom de duiker. Indien het leefgebied van tevoren ongeschikt wordt gemaakt door de vegetatie te verwijderen voor de overwinteringsperiode (september - oktober) is de schade beperkt tot een enkel individu. Het gaat hier om algemeen voorkomende amfibiesoorten. De voorgenomen ontwikkeling heeft geen effecten op populatieniveau.

De gunstige staat van instandhouding van beschermde amfibieën zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

3.2.5 **Vissen**

Vanuit de bureaustudie is gebleken dat in het kilometerhok waarbinnen het plangebied valt, de kleine modderkruiper en bittervoorn zijn waargenomen. Bij het terreinbezoek is het plangebied onderzocht op aanwezigheid van deze soorten en het biotoop. Hierbij is de kleine modderkruiper (tabel 2) aangetroffen in het water rondom de te verwijderen duiker en is deze soort te verwachten in de te dempen watergang ten behoeve van de afritverlegging Benthorn. De bittervoorn (tabel 3) is niet aangetroffen, en wordt in de aangetroffen biotopen binnen het plangebied ook niet verwacht.

Bij werkzaamheden aan de duiker en bij de afritverlegging dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van de kleine modderkruiper. Wanneer deze watergangen (tijdelijk) wordt gedempt, dienen de aanwezige vissen te worden weggevangen en worden verplaatst naar een alternatief leefgebied. Dit dient te gebeuren onder ecologisch toezicht.

De gunstige staat van instandhouding van de kleine modderkruiper kan worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling. Wanneer het water rondom de duiker en afritverlegging (tijdelijk) wordt gedempt, dient te worden gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode of mitigatieplan. Dit houdt in dat de vissen onder ecologisch toezicht voor demping dienen te worden afgevangen en verplaatst naar alternatief leefgebied.

3.2.6 **Planten**

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde plantensoorten, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en de aangetroffen biotopen niet geschikt zijn.

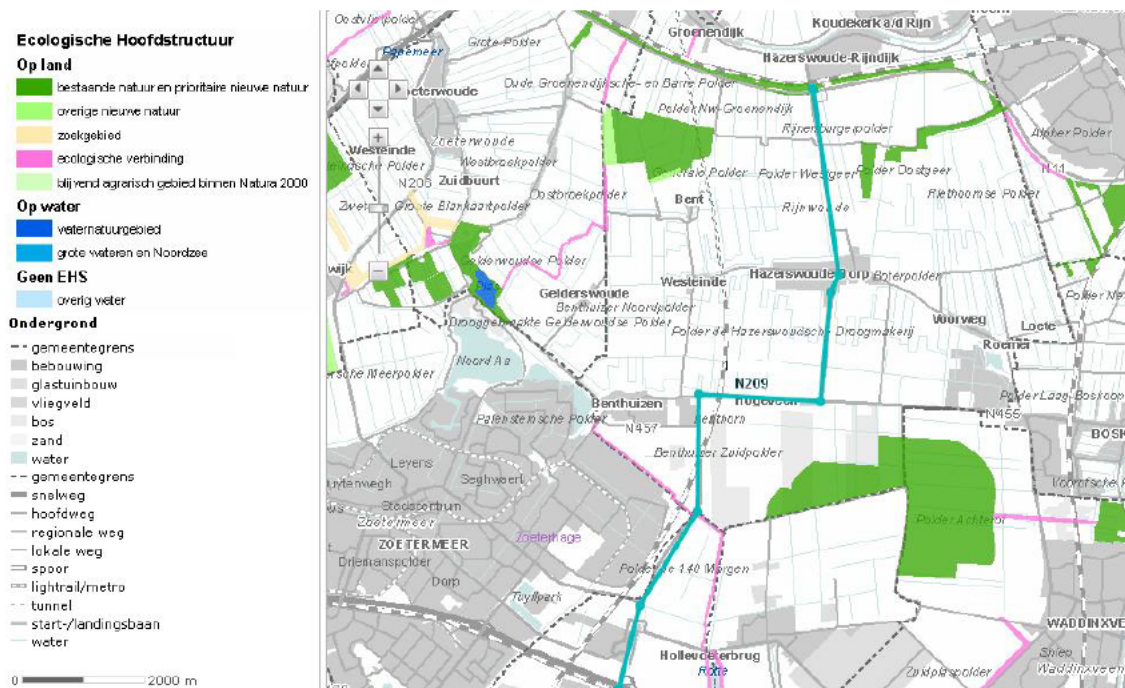
3.2.7 **Overige beschermde soorten**

Er zijn geen effecten te verwachten op andere beschermde soorten, zoals dagvlinders, libellen en andere ongewervelden, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en de aangetroffen biotopen niet geschikt zijn (geen bloemrijke- en oevervegetaties).

3.3 Beschermde gebieden

Langs de Rijndijk zijn gebieden aangewezen die zijn beschermd onder de Ecologische Hoofdstructuur (zie Figuur 3-3). Het betreft bestaande natuur of prioritair nieuwe natuur op land. Deze gebieden bevinden zich ten noorden van het tracé, waar de N209 is verbonden met de Rijndijk. Zij maken geen deel uit van het plangebied. Verder zijn een aantal polders rondom het tracé aangewezen als EHS. Deze polders bevinden zich op meer dan 200 meter afstand van het plangebied.

Omdat het plangebied geen onderdeel uitmaakt van de EHS is het beschermingsregime hiervan niet van toepassing op het plangebied. Er is geen sprake van direct of indirect ruimtebeslag. Eventuele indirecte gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling mogen geen aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS tot gevolg hebben. Het plangebied maakt ook geen onderdeel uit van Natura 2000-gebieden.

Figuur 3-3: Informatiekaart - Ecologische hoofdstructuur - EHS (bron: provincie Zuid Holland). Het tracé is aangegeven met een blauwe lijn.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie

Kort samengevat is het resultaat van de natuurtoets dat in het projectgebied zwaarder, en mogelijk ook strikt beschermde diersoorten, voorkomen. In de planning en uitvoer van de onderhoudswerkzaamheden aan de N209, dient hierdoor rekening te worden gehouden met de Flora- en faunawet. Voor de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden zijn geen belemmeringen vanuit gebiedsbescherming (Ecologische Hoofdstructuur of Natuurbeschermingswet 1998).

De voorgenomen onderhoudswerkzaamheden zijn onderverdeeld in drie werkstromen. Per werkstroom verschillen de beïnvloede biotopen en daarmee beschermde fauna, zoals genoemd in **paragraaf 3.1**. In **tabel 2** is per werkstroom omschreven welke vervolgstappen noodzakelijk zijn.

Er is een deel mogelijke overlap in noodzakelijke vervolgstappen t.b.v. de Flora- en faunawet. Geadviseerd wordt om wanneer er sprake is van overlap, nader onderzoek en mitigerende maatregelen voortkomend uit werkstromen 2 en 3, te bundelen. Zo kan worden voorkomen dat deze vervolgstappen dubbel worden uitgevoerd en kunnen kosten en tijd worden bespaard. Het betreft eventuele boomkap voor werkzaamheden onder werkstroom 2 en eventuele demping van sloten bij werkstromen 2 en 3.

Tabel 2 Omschrijving werkstromen.

Werkstroom	Zeker beïnvloed biotoop	Mogelijk beïnvloed biotoop	Maatregel(en)	Vervolgstappen Flora- en faunawet
1	wegbermen en watergang afritverlegging	-	13	Zeker beïnvloed biotoop: - Voor wegberm geen, maar houdt rekening met de zorgplicht. - Mitigerende maatregelen kleine modderkruiper
2	wegbermen en water rondom duiker	bomenrijen en overige wateren	8 en 22	Zeker beïnvloed biotoop: - Mitigerende maatregelen kleine modderkruiper - Zorgplicht Mogelijk beïnvloed biotoop: - Nader onderzoek vissen / ecologische begeleiding - Kappen buiten broedseizoen vogels
3	wegbermen en bomenrijen	overige wateren	1 t/m 45 excl. 13, 8 en 22	Zeker beïnvloed biotoop: - Nader onderzoek vleermuizen - Kappen buiten broedseizoen vogels Mogelijk beïnvloed biotoop: - Nader onderzoek vissen / ecologische begeleiding

4.1.1 Werkstroom 1, maatregel 13

Tabel 3 Omschrijving maatregelen binnen werkstroom 1 met mogelijke effecten op beschermde flora en fauna.

Maatregel	hm	Beïnvloed biotoop			
		Weg-bermen	Bomen-rijen	Water rondom duiker	Overige wateren
13 Verleggen aansluiting Benthorn en aanleg fietsoversteek	19,6	x			x

Wegbermen - Algemeen voorkomende beschermde soorten (Tabel 1)

De onderhoudswerkzaamheden binnen werkstroom 1 hebben mogelijk negatief effect op algemeen voorkomende beschermde kleine zoogdieren (Tabel 1). Voor deze soorten is geen ontheffing noodzakelijk. Wel dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht (zie **paragraaf 4.2**). Door gefaseerd te maaien kan schade aan deze soorten worden beperkt (zie **paragraaf 3.2.3**). Zwaarder beschermde soorten worden in het beïnvloede biotoop niet verwacht. Daarom is voor deze werkstroom het doorlopen van een ontheffingsaanvraagtraject van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk.

Watergang afritverlegging Benthorn- zwaarder beschermde vissoorten

In de watergang die gedempt moet worden ten behoeve van de afritverlegging (en toegang golfbaan) Benthorn is de zwaarder beschermde vissoort kleine modderkruiper (tabel 2) aangetroffen. Wanneer dit water wordt gedempt (maatregel 13), dient tenminste te worden gewerkt volgens een door de Minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Wanneer niet wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, dan dient een mitigatieplan te worden opgesteld, of moet een ontheffing voor deze soort worden aangevraagd. Wanneer niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, is er sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet.

4.1.2 Werkstroom 2, maatregelen 8 en 22

Tabel 4 Omschrijving maatregelen binnen werkstroom 2 met mogelijke effecten op beschermde flora en fauna.

Maatregel	hm	Beïnvloed biotoop			
		Weg-bermen	Bomen-rijen	Water rondom duiker	Overige wateren
8 Realiseren (brom)fietstunnel ten zuiden van rotonde		x	?		?
22 Herinrichting kruispunt Galgweg	25,2	?		x	

Wegbermen - Algemeen voorkomende beschermde soorten (Tabel 1)

De onderhoudswerkzaamheden binnen werkstroom 2 hebben mogelijk negatief effect op algemeen voorkomende beschermde kleine zoogdieren (Tabel 1). Voor deze soorten is geen ontheffing noodzakelijk. Wel dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht (zie **paragraaf 4.2**). Door gefaseerd te maaien kan schade aan deze soorten worden beperkt (zie **paragraaf 3.2.3**). Zwaarder beschermde soorten worden in het beïnvloede biotoop niet verwacht. Daarom is voor deze werkstroom het doorlopen van een ontheffingsaanvraagtraject van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk.

Bomen - Beschermde nesten van broedvogels

In de bomenrijen langs het tracé zijn vogelnesten (categorie 5) aangetroffen. Deze nesten zijn in dit geval alleen beschermd indien er een broedgeval is. Geadviseerd wordt om wanneer ter realisatie van maatregel 8 bomen moeten worden verwijderd, dit buiten het broedseizoen (globaal van half maart tot half juli) te laten plaatsvinden. Hierbij is het leidend of er sprake is van een broedgeval. Er zijn geen jaarrond beschermde vogelnesten aangetroffen langs het tracé. Betreft beschermde nesten van broedvogels zijn voor het verwijderen van bomen buiten de broedperiode geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet. Mogelijk zijn er wel belemmeringen betreft strikt beschermde vleermuizen.

Bomen - Strikt beschermde vleermuizen

Wanneer bomenrijen over grote afstand worden gekapt, wordt mogelijk een vaste (beschermde) vliegroute van vleermuizen verwijderd. Verwacht wordt, dat de in omgeving voorkomende bomenrijen hiervoor geen volwaardig alternatief bieden. Dit zou een overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet betekenen. Daarom dient onderzocht te worden of vleermuizen de aangegeven bomenrijen gebruiken als vaste vliegroute. Nader onderzoek naar vleermuizen kan worden uitgevoerd in de periode april t/m oktober. Onderzoek dient conform het vleermuisprotocol te worden uitgevoerd.

Als de bomenrijen fungeren als vliegroute, dient een 'zware toetsing' te worden doorlopen. Dit houdt in dat een mitigatieplan zal moeten worden opgesteld, waarvoor een alternatief met behoud of vervanging van bomen dient te worden onderzocht. Geadviseerd wordt om vervolgens dit mitigatieplan ter goedkeuring voor te leggen aan Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I, om er zeker van te zijn dat de juiste procedures worden gevolgd. Voor deze soorten is een ontheffing voor onderhavig project niet mogelijk. Negatieve effecten vooraf worden voorkomen. De doorlooptijd van de goedkeuring van een dergelijk mitigatieplan door Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 3 tot 4 maanden (reguliere aanvraag). Een onderzoek met zwaarder beschermde soorten is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd. In dit mitigatieplan kan ook de kleine modderkruiper (werkstroom 3) worden opgenomen. Hiermee voorkomt u de noodzaak een gedragscode op te stellen voor deze soort.

Water rondom duiker - zwaarder beschermde vissoorten

In het water rondom de duiker bij de te verwijderen Galgebrug (hm 25,3) is de zwaarder beschermde vissoort kleine modderkruiper (tabel 2) aangetroffen. Wanneer dit water wordt gedempt (maatregel 22), dient tenminste te worden gewerkt volgens een door de Minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Wanneer niet wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, dan dient een mitigatieplan te worden opgesteld, of moet een ontheffing voor deze soort worden aangevraagd. Wanneer niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, is er sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet.

Overige wateren - zwaarder beschermde vissoorten

Indien voor onderhoudsmaatregelen water wordt gedempt, zijnde niet het water rondom duiker Galgebrug, dient rekening te worden gehouden met mogelijke effecten op beschermde vissoorten. Hiervoor dient voor aanvang van deze werkzaamheden te worden nagegaan of er beschermde soorten, zoals kleine modderkruiper (tabel 2) of bittervoorn (tabel 3), aanwezig zijn. Wanneer dit het geval is, moet worden gewerkt met een goedgekeurde gedragscode (kleine modderkruiper) of dienen mitigerende maatregelen (bittervoorn) te worden getroffen. Dit zal in grove lijnen betekenen dat aanwezige vissen moeten worden afgevisd en verplaatst naar alternatief leefgebied.

4.1.3 Werkstroom 3, overige maatregelen

Tabel 5 Omschrijving maatregelen binnen werkstroom 3 met mogelijke effecten op beschermde flora en fauna.

Maatregel	hm	Beïnvloed biotoop			
		Weg-bermen	Bomen-rijen	Water rondom duiker	Overige wateren
1 / 2	verbreden (brom)fietspad tot 3,50 m	x	?		
5	Realiseren van een ecotunnel				?
7	Ombouwen kruispunt N209 - N457	x	?		?
15	Verwijderen van diverse bomenrijen (175 stuks)		x		
16	Verbreden (brom)fietspad naar 3,5 meter	x	?		
19	Bestaande (brom)fietspad ombouwen tot parallelweg van 4,5 m	x	?		
23	Bypass toevoegen aan rotonde richting oprit N11	x			?
24	Fietsoversteek en aansluiting carpoolplaats	x			

	westtak rotonde aanpassen.					
27	Herstellen en draagkrachtig maken van bermen		x	?		
28	Onderhoud diverse kunstwerken					?
35	Begroeiing rond bushaltes verwijderen		x			
42	Toevoegen fietsklemmen	22,9 - 23,1	x			
Overige maatregelen: 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 21, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44 en 45.			-	-	-	-

Wegbermen - Algemeen voorkomende beschermde soorten (Tabel 1)

De onderhoudswerkzaamheden binnen werkstroom 3 hebben mogelijk negatief effect op algemeen voorkomende beschermde kleine zoogdieren (Tabel 1). Voor deze soorten is geen ontheffing noodzakelijk. Wel dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht (zie **paragraaf 4.2**). Door gefaseerd te maaien kan schade aan deze soorten worden beperkt (zie **paragraaf 3.2.3**). Zwaarder beschermde soorten worden in het beïnvloede biotoop niet verwacht. Daarom is voor deze werkstroom het doorlopen van een ontheffingsaanvraagtraject van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk.

Bomen - beschermde nesten van broedvogels

In de bomenrijen langs het tracé zijn vogelnesten (categorie 5) aangetroffen. Deze nesten zijn in dit geval alleen beschermd indien er een broedgeval is. Geadviseerd wordt de bomen buiten het broedseizoen te verwijderen (globaal van half maart tot half juli). Hierbij is het leidend of er sprake is van een broedgeval. Er zijn geen jaarrond beschermde vogelnesten aangetroffen langs het tracé. Betreft beschermde nesten van broedvogels zijn voor het verwijderen van bomen buiten de broedperiode geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet. Mogelijk zijn er wel belemmeringen betreft strikt beschermde vleermuizen.

Bomen - Strikt beschermde vleermuizen

Wanneer bomenrijen over grote afstand worden gekapt, wordt mogelijk een vaste (beschermde) vliegroute van vleermuizen verwijderd. Verwacht wordt, dat de in omgeving voorkomende bomenrijen hiervoor geen volwaardig alternatief bieden. Dit zou een overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet betekenen. Daarom dient onderzocht te worden of vleermuizen de aangegeven bomenrijen gebruiken als vaste vliegroute. Nader onderzoek naar vleermuizen kan worden uitgevoerd in de periode april t/m oktober. Onderzoek dient conform het vleermuisprotocol te worden uitgevoerd.

Als de bomenrijen fungeren als vliegroute, dient een 'zware toetsing' te worden doorlopen. Dit houdt in dat een mitigatieplan zal moeten worden opgesteld, waarvoor een alternatief met behoud of vervanging van bomen dient te worden onderzocht. Geadviseerd wordt om vervolgens dit mitigatieplan ter goedkeuring voor te leggen aan Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I, om er zeker van te zijn dat de juiste procedures worden gevolgd. Voor deze soorten is een ontheffing voor onderhavig project niet mogelijk. Negatieve effecten vooraf worden voorkomen. De doorlooptijd van de goedkeuring van een dergelijk mitigatieplan door Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 3 tot 4 maanden (reguliere aanvraag). Een onderzoek met zwaarder beschermde soorten is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd. In dit mitigatieplan kan ook de kleine modderkruiper (werkstroom 3) worden opgenomen. Hiermee voorkomt u de noodzaak een gedragscode op te stellen voor deze soort.

Overige wateren - zwaarder beschermde vissoorten

Indien voor onderhoudsmaatregelen water wordt gedempt, zijnde niet het water rondom duiker Galgebrug, dient rekening te worden gehouden met mogelijke effecten op beschermde vissoorten. Hiervoor dient voor aanvang van deze werkzaamheden te worden nagegaan of er beschermde soorten, zoals kleine modderkruiper (Tabel 2) of bittervoorn (Tabel 3), aanwezig zijn. Wanneer dit het geval is, moet worden gewerkt met een goedgekeurde gedragscode (kleine modderkruiper) of dienen mitigerende maatregelen (bittervoorn) te worden getroffen. Dit zal in grove lijnen betekenen dat aanwezige vissen moeten worden afgevisd en verplaatst naar alternatief leefgebied.

4.2 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

Werken buiten kwetsbare periode

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien voorbereidende werkzaamheden, bijvoorbeeld bouwrijp maken, in die periode worden uitgevoerd, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Werken in kwetsbare periode

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen worden verwijderd, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen.

4.3 Tot slot

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en een terreinbezoek.

Een dergelijk onderzoek kan niet geheel uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (strikt) beschermde soorten worden aangetroffen. Gezien het gebruik en de kennis van aanwezige natuurwaarden in het plangebied worden de risico's op verstoring van beschermde soorten als minimaal ingeschat. Eventueel aangetroffen soorten dienen verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving.

Indien u nog vragen heeft naar aanleiding van deze rapportage kunt u contact opnemen met onze ecologisch adviseur M. (Martijn) Korthorst (06-10913429) van ons bureau.

5 Literatuur

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea. - Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen. 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3e herziene druk.

Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema. 2005. Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg / Stichting RAVON, Nijmegen.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek. 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.

Mostert, K. & J. Willemsen. 2008. Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000 - 2008. Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland. Delft.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Aangepaste beoordeling ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Uitleg. Dienst Regelingen.

SOVON. 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij / Naturalis / EIS-Nederland.

Internet

Waarneming.nl. 2012. Waargenomen soorten.
www.waarneming.nl

Telmee.nl. 2012. Tel mee met de nationale databank flora & fauna. Soortinformatie.
www.telmee.nl

Zoogdierverseniging. 2009. Zoogdiersoorten.
www.zoogdierverseniging.nl

Zoogdieratlas. 2012. Nederland telt mee. Verspreidingskaarten per provincie.
www.zoogdieratlas.nl

Ravon. 2012. Reptielen amfibieën vissen onderzoek Nederland. Soorten. Levende atlas.
www.ravon.nl

Provincie Zuid-Holland. 2012. Achtergrondinformatie - Interactieve atlas - Ecologische Hoofdstructuur.
<http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=EHS>

Alterra. 2012. Natura 2000. Zoek een natuurgebied.
www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx

KNMI. 2012. Klimatologie. Daggegevens van het weer in Nederland.
<http://knmi.nl/klimatologie/daggegevens/index.cgi>

Bijlage 1: Wettelijk kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000-gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijn-gebied (voorheen Speciale Beschermings-Zones (SBZ's)) opgenomen.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het plangebied.

Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied.

Vanuit de kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (zie paragraaf 2.2 van het voorgaande rapport).

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 diersoorten en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde diersoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield.

De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of om een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.

Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren

Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren

De werkingssfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overal** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud en voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de dier- of plantensoorten die voorkomen in het zoekgebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB:

Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat.

Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de Egel, Konijn en Mol, Ree en Vos; algemene amfibieënsoorten, waaronder de Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander en plantensoorten als Grasklokje en Gewone dotterbloem.

- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB:

Voor soorten van tabel 2 van de AMvB is bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van EL&I goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.

- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in Bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB.

Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing aangevraagd te worden, welke aan vier criteria wordt getoetst (zware toets): de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats wordt niet aangetast, er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht.

Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1- soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

1. Bescherming van flora en fauna (b);
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
4. Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimte inrichting of ontwikkeling (j)

Voor Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn uit Tabel 3 geldt voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing wordt verleend op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

1. Bescherming flora en fauna (b)
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);

- **Vogels**

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Bijlage 2: Uit te voeren onderhoudsmaatregelen N209b

	Maatregel	hm	Beïnvloed biotoop
1 + 2	Hm 15,7 – 16,1: verwijderen (brom)fietspad; parallelweg wordt (brom)fietspad 16,1 – 16,6: parallelweg wordt (brom)fietspad 16,6 – 17,0: verwijderen parallelweg en (brom)fietspad en aanleg nieuw (brom)fietspad 17,0 – 18,5: verbreden (brom)fietspad tot 3,50 m	15,7-18,5	wegbermen, (bomen)
3	Provinciale recreatieterreinen aan Oostzijde v/d N209 t.h.v. hm. 15,9 en 16,8 ontmantelen (o.a. verwijderen van deel verharding en meubilair) en toegankelijk maken. Erfaansluitingen wel handhaven.	15,9 en 16,8	-
4	Toepassen bochtbeveiliging t.h.v. hm 17,0 d.m.v. houten geleiderails (incl. onderplank t.b.v. motorrijders) accentueren door toepassing glasbollen, bochtschilden etc. Prestatieklasse N2.	17,0	-
5	Realiseren van een ecotunnel (vaarduiker) t.h.v. hm 17,2 t.b.v. Bentwoud	17,2	(overige wateren)
6	Afsluiten van de aansluiting van de hoofdrijbaan ter hoogte van hm. 17,55.	17,55	-
7	Ombouwen van het huidige T-voorrangskruispunt N209 / N457 naar een 4-taks turborotonde (ei) met aansluiting voor het Bentwoud		wegbermen (bomen en overige wateren)
8	Realiseren (brom)fietstunnel ten zuiden van rotonde		wegbermen (bomen en overige wateren)
9	Realisatie van een nieuw haltepaar aan de zuidkant rotonde. Bushalte aan de westzijde krijgt fietsenstalling.		-
10	Parallelweg ombouwen naar (brom)fietspad, verwijderen 2 doorsteekjes in tussenberm en opheffen 4 perceelsaansluitingen op hoofdrijbaan tussen hm. 18,5 en 19,2 westzijde. Bord G12a plaatsen.	18,5 - 19,2	-
11	Verbeteren zichtbaarheid door bochtschilden, kattenogen of led's in de buitenbocht of beplanting in buitenbocht bij Heerewegh.		-
12	<i>Vervallen</i>		-
13	Verleggen aansluiting Benthorn in oostelijke richting en aanleg fietsoversteek (hm. 19,6)	19,6	wegbermen
14	Aanleg gelijkvloerse fietsoversteek op oosttak rotonde Gemeneweg (N209 / N455) en aanpassen middeneiland en puntstukken		-
15	Verwijderen van diverse bomenrijen langs de N209 (175 stuks)	15,2 - 19,0	bomen
16	Verbreden (brom)fietspad naar 3,5 meter	21,0 - 22,5	wegbermen (en bomen)
17	<i>Vervallen</i>		-
18	<i>Vervallen</i>		-
19	Bestaande (brom)fietspad ombouwen tot parallelweg van 4,5 m	23,6 - 25,8	wegbermen (en bomen)
20	Instellen van een verbod langzaam gemotoriseerd verkeer op de hoofdrijbaan tussen hm. 23,6 en 25,8	23,6 - 25,8	-
21	Opheffen van de wegaansluiting Kromme Jaagpad op hoofdrijbaan ter hoogte van hm. 24,6.	24,6	-

	Bushaltepaar bij Kromme Jaagpad verplaatsen naar kruispunt N209 / Galgweg.		
22	Verwijderen van de Galgebrug + herinrichting van kruispunt Galgweg incl. veilige fietsoversteek. Fundering voor weg aanbrengen (tijd nodig voor inklinken!); gehele weg incl. kruispunt omlaag brengen. Nieuw haltepaar bij nieuw in te richten kruispunt. Ten noorden van fietsoversteek wordt een linksaf-vak aangebracht; moet bij DO nog worden ingetekend.	25,2	wegbermen (en overige wateren)
23	Bypass toevoegen aan de bestaande enkelstrooksrotonde vanuit het zuiden richting oprit N11	25,8	wegbermen (en overige wateren)
24	Fietsoversteek westtak rotonde veiliger maken. Aansluiting carpoolplaats wijzigen: toegang opheffen en naar zuiden verplaatsen.		wegbermen
25	Asfaltonderhoud hoofdrijbaan inclusief meetlussen terugbrengen		-
26	Asfaltonderhoud bestaande fietspaden en parallelwegen		-
27	Herstellen en draagkrachtig maken van bermen		wegbermen (en bomen)
28	Onderhoud diverse kunstwerken: Bij de volgende oudere kunstwerken – met de (interne) TOP-codes: 30H37, 30H38, 31C09, 31C10, 31C11, 31C15, 31C16 – moet een herstelinspectie plaatsvinden en een voorstel voor herstel worden gedaan. Kunstwerk 31C07 en 31C08 verwijderen (hm 25.16 en 25.18). Met kunstwerk 31C14 hoeft vooralsnog niets te gebeuren. De kans is aanwezig dat er binnen afzienbare termijn een definitief besluit valt over de aanleg van de door de gemeente Rijnwoude gewenste rotonde Hazerswoude-Dorp. Indien deze rotonde wordt aangelegd in het kader van het groot onderhoud N209B, dan moet de duiker 31C14 worden vervangen en verlegd. Als aanleg niet doorgaat dan moet een herstelinspectie plaatsvinden en een voorstel voor herstel worden gedaan. De nieuwe kunstwerken van DBI (30H56, 30H57, 30H58, 30H59, 30H60 en 30H64) inmeten en uitvoeren van een herstelinspectie. Daarnaast een voorstel voor herstel doen.		(overige wateren)
29	Vervangen van 55 masten en 62 armaturen door dimbare verlichting. In sommige bochten (zie trajectstudie §5.1.29) maatregelen treffen om verloop in donker duidelijker te maken.		-
30	Verwijderen 7 parkeerhavens: 18.1 west, 21.3 oost, 22.3 oost, 23.5 oost, 23.6 west, 24.8 oost en 25.35 oost En 8 parkeerhavens ombouwen tot pechhavens: 16.75 oost, 17.5 west, 19.85 noord, 20.4 noord, 21.8 oost, 22.05 west, 24.1 west en 24.2 oost Parkeerborden E04 en E08 vervangen door BB06.		-
31	Vervangen van alle hectometerbordjes door nieuwe exemplaren		-
32	Rechtzetten en schoonmaken huidige reflectoren en completeren van ontbrekende reflector(paaltjes)		-

33	Toepassen van Duurzaam Veilige belijning hoofdrijbaan na uitvoeren asfaltonderhoud. Bij de tunnel onder HSL: aanbrengen doorgetrokken asmarkering.	19,5	-
34	Verplaatsen / vervangen kabels en leidingen op diverse plaatsen		-
35	Toegankelijk maken van diverse bushaltes inclusief nieuw haltebusbilair (waaronder Hazerswoude-Dorp t.h.v. benzinepomp; begroeiing rond halte verwijderen en infobord in overleg met gemeente Rijnwoude terugplaatsen)		wegbermen
36	Compenseren van de hoeveelheid open water als gevolg van extra verhard oppervlak (in hetzelfde peilgebied)		-
37	Toevoegen detectielussen bij VRI 614 en 615 VRI kruispunt Dorpsstraat Hazerswoude-Dorp: extra lussen aanbrengen op zijrichtingen West en Oost. N11: verweg-lus op het viaduct aanbrengen: wordt een videolus.		-
38	Verbeteren faunapassage; slechte aansluiting op oevers; obstakels in de looprichel.		-
39	Verwijderden overbodige verhardingen t.h.v. erfaansluiting aan Noordzijde. Erfaansluiting compacter in te richten. Vervallen asfalt wordt grasberm.	19,2	-
40	Ter hoogte van hm 19.2 (links) bevindt zich het bedrijf Vermeulen Benthuisen langs de N209. De uitrit van dit bedrijf dient aangepast te worden. De huidige situatie is onduidelijk aangegeven (markering onduidelijk) en te veel asfalt. Er dient te worden nagegaan of en hoe e.e.a. is vergund. Er dient een nieuw ontwerp te worden gemaakt welke evt. dient te worden afgestemd met Vermeulen. Voor zover nodig dient dit in een vergunning te worden vastgelegd.	19,2	-
41	Ter hoogte van hm 22.980 - hm 23.075 (tussen het benzinestation en de verkeerslichten) bevinden zich aan de rechterzijde van de weg 3 verstopte kolken welke niet meer werken. Deze kolken en leidingen geheel rooien en vervangen door een nieuwe riolering. In overleg met de rayonopzichter een nieuw ontwerp opstellen met nieuwe aansluitingen. De bestrating herfststraten. De huidige ligging en situering van de riolering is onbekend, deze dient in kaart te worden gebracht. Aan de linkerzijde (aan beide zijden van het fietspad) dienen 4 kolken te worden opgehaald en dient de afvoer van de riolering te worden gecontroleerd. Daar de bestrating herstraten.	22,980 - 23,075	-
42	Ter hoogte van hm 22.980 - hm 23.075 (tussen het benzinestation en de verkeerslichten) bevinden zich fietsenstallingen. Voor ca. 60 fietsen dienen extra klemmen te worden aangebracht. Nader onderzoek naar het exacte aantallen dient uitgevoerd te worden.	22,980 - 23,075	wegbermen
43	Ter hoogte van hm 23.400 - hm 25.100 is ca. 5 jaar geleden de weg verbreedt. Op de naad van de verbreding scheurt de weg en zakt deze weg. In het verhardingsonderzoek dient hier nader onderzoek naar gedaan te worden, herstelmaatregelen in het bestek meenemen.	23,4 - 25,1	-
44	Ter hoogte van hm 25.800 - hm 26.600 (ter hoogte van de Potgieterlaan) dient het straatwerk hersteld te worden. Fietspad, voetpad en druppels.	25,8 - 26,6	-
45	Alle fietspaden zijn nu voorzien van dunne tegels. Het is de wens van het rayon om de fietspaden te herstraten en gelijk te voorzien van dikke tegels. Door ON dient inzichtelijk te worden gemaakt wat de meerkosten zijn voor het aanbrengen van dikke tegels op alle fietspaden alvorens er een akkoord kan worden gegeven op het vervangen van de tegels. De budgetraming voorleggen aan de opdrachtgever.		-

Memo

memonummer 01
datum 28 september 2015
aan Vincent Korver
van Pieter Pepping
kopie
project Groot onderhoud N209b
projectnr. 247545.53
betreft update Natuurtoets Oranjewoud, 21 juni 2012
Goedkeuring ir. M. Korthorst, 2 oktober 2015 B.a.
Vrijgave V.P. Korver, 2 oktober 2015

1 Aanleiding

De provincie Zuid-Holland is voornemens groot onderhoud uit te voeren aan de N209b. Dit tracé verbindt de A12 bij Zoetermeer-oost in het zuiden met de N11 bij Alphen aan de Rijn in het noorden. De voorgenomen ontwikkeling bestaat uit diverse onderhoudswerkzaamheden waaronder het aanpassen van kruispunten, het ombouwen van de parallelweg en het kappen van bomen. Voor het tracé tussen km 24.4 en 25.4 zijn de werkzaamheden in voorbereiding, ze worden uitgevoerd in de zomer 2016.

In 2012 is een natuurtoets (Natuurtoets Groot onderhoud N209b, Oranjewoud 2012) uitgevoerd met als doel het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ontwikkeling met de natuurwetgeving. Uit de natuurtoets uit 2012 kwam naar voren dat in het werkgebied van de geplande werkzaamheden aan de N209 beschermde soorten voorkomen. Voor verspreidingsgegevens van beschermde soorten geldt dat deze niet ouder mogen zijn dan drie jaar.

De gegevens van de natuurtoets uit 2012 dienen daarom geactualiseerd te worden. Dit is gedaan middels een terreinbezoek, een visbemonstering van de relevante watergang en visuele controle van het plangebied.

2 Plangebied en werkzaamheden

Het plangebied betreft het tracé van de N209 tussen km 24.4 en 25.4. Het plangebied bestaat uit de wegbermen, watergangen, bomen en bosschages en een groenafval depot van de buxuskwekerij aan de Galgweg. In Figuur 2.1 is een impressie van het plangebied gegeven. De werkzaamheden worden uitgevoerd in de zomer 2016.

De volgende werkzaamheden worden uitgevoerd:

- Werkzaamheden in de bermen
- Dempen watergangen
- Graven nieuwe watergangen
- Kappen bomen en verwijderen bosschages en groenafval depot

Figuur 2.1. Impressie plangebied met bomen, bosschages, watergang en bermen.

3 Resultaten

Op 30 september 2015 is bij zonnig weer en een temperatuur van ca. 17 graden een terreinbezoek aan het plangebied afgelegd. Hierbij zijn de bermen, bomen, watergangen en het groenafval depot gecontroleerd op het (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten flora en fauna.

Bomen

In de natuurtoets uit 2012 is in het plangebied een eksternest in een boom gevonden. De betreffende boom is omgewaaid en verwijderd. In de overige bomen zijn geen beschermde nesten aangetroffen. De bomen, bosschages en de rietvegetatie in de te dempen watergang (in de laars) wel geschikt broedbiotoop voor algemeen voorkomende broedvogels.

In de bomen zijn geen gaten of scheuren aangetroffen die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Het gaat om een beperkt aantal bomen. De bomen maken geen onderdeel uit van een vliegroute van vleermuizen.

Bermen

De bermen kunnen een geschikte locatie zijn voor beschermde flora. Er zijn echter geen beschermde flora die in de omgeving van het plangebied voorkomen. Tijdens het terreinbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Deze worden gezien het voedselrijke karakter van de berm ook niet verwacht. Het voorkomen van beschermde flora kan worden uitgesloten.

Groendepot

In het groendepot van de buxuskwekerij is potgrond, bladafval en takkenhopen gestort (Figuur 3.1). Het groendepot is gezien de tijdelijke aard van de opslag niet interessant en niet van belang voor (beschermde) flora en fauna.

Figuur 3.1. Groendepot buxuswekerij.

Watergangen

Tijdens het terreinbezoek is in de watergangen gevist. Hierbij is baars, snoek en kleine modderkruiper gevangen (Figuur 3.2). Baars en snoek zijn niet beschermd. De kleine modderkruiper betreft een Tabel 2-soort.

Figuur 3.2. Gevangen vissen tijdens het terreinbezoek. Links: kleine modderkruiper(s). Rechts: jonge snoek.

Daarnaast is in de natuurtoets van 2012 aangegeven dat de bittervoorn en rivierdonderpad in de omgeving zijn waargenomen. Tijdens het terreinbezoek in 2015 zijn, net als in 2012, de bittervoorn en rivierdonderpad niet aangetroffen. Op basis van het aangetroffen biotoop (beperkte waterdiepte, afwezigheid van verharde elementen) worden de bittervoorn en rivierdonderpad ook niet verwacht. De aanwezigheid van de bittervoorn en rivierdonderpad in het plangebied kan worden uitgesloten.

4 Conclusies

Het ekster nest dat in de natuurtoets van 2012 is vastgesteld is niet meer aanwezig. In de watergangen is de kleine modderkruiper aangetroffen. De kleine modderkruiper betreft een Tabel 2-soort. Voor Tabel 2-soorten hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd, mits (aantoonbaar) wordt gewerkt middels een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Een dergelijke goedgekeurde gedragscode is bijvoorbeeld de Gedragscode Flora en Fauna voor Waterschappen.

Kleine modderkruiper

Bij het dempen van en werkzaamheden aan/in watergangen dient rekening gehouden te worden met de kleine modderkruiper. Door een aantal maatregelen worden negatieve effecten op de soort voorkomen en komt de gunstige staat van instandhouding van de kleine modderkruiper niet in het geding.

- Werkzaamheden in watergangen dienen buiten de kwetsbare voortplantingsperiode en winterperiode van de kleine modderkruiper te worden uitgevoerd. De voortplantingsperiode loopt van maart tot en met augustus. De winterperiode loopt van november tot en met februari.
- Werken in één richting en waar mogelijk werken richting verbindingen met andere watergangen.

Algemene broedvogels

De bomen, bosschages en oevers van de watergangen bieden geschikt broedbiotoop voor algemeen voorkomende broedvogels.

Voor de werkzaamheden geldt dat rekening gehouden dient te worden met het voorkomen van broedvogels. Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Met broedvogels kan in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de werkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (globaal halverwege maart tot en met juli). Op deze wijze worden de vogels niet verstoord en zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde. In de zomer van 2016 wordt gestart met de werkzaamheden, dit overlapt met het eind van het broedseizoen, derhalve dient met de aanwezigheid van vogels in het plangebied rekening gehouden te worden.

Vooraf dient het plangebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecoloog. Indien vastgesteld wordt dat er sprake is van actuele broedgevallen in de bermen, watergangen of bomen waar werkzaamheden plaatsvinden, of in de directe omgeving ervan, wordt het werkgebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden aangepast of uitgesteld te worden.